

Wstęp

Wraz z zaginionymi dokumentami dowództwa 10 Pułku Ułanów Litewskich, a w szczególności ostatnim rozkazem dziennym pułku nr 193 z dnia 7 października 1939 roku o awansach i odznaczeniach krzyżami Orderu Wojennego *Virtuti Militari* i Krzyżem *Walecznych*, które w sposób przypadkowy zostały odnalezione na strychu jednego z domów Rypinie w 1993 roku¹, znalazł się oryginalny odręcznie pisany wniosek do odznaczenia Krzyżem *Walecznych* 21 oficerów, 34 podoficerów i 51 ułanów z tejże jednostki kawalerii za udział w kampanii wrześniowej. Dwóm oficerom sztabowy pplk Józefowi Plackowskiemu i mjr Stanisławowi Fedorowskiemu przyznano to odznaczenie na wniosek przełożonych wyższego szczebla, gen. Zygmunta Podhorskiego dowódcy Samodzielnej Dywizji Kawalerii „Zaza” i gen. Ludwika Kmicica-Skrzyńskiego dowódcy Podlaskiej Brygady Kawalerii. Dokument uznany został za oryginalny, gdyż widnieją na nim podpisy dowództwa pułku: pplk Kazimierza Buslera, jego zastępcy pplk Józefa Plackowskiego i kwatermistrza mjr Stanisława Fedorowskiego. Obecnie jest przechowywany w Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie².

Tak, jak w przypadku wniosków do odznaczenia krzyżami Orderu Wojennego *Virtuti Militari* odnalezionych w tym samym zespole dokumentów wojskowych, zachodzi podejrzenie, że poniższy wniosek po zakończeniu II wojny światowej nie został zatwierdzony przez władze wojskowe Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. A więc żołnierze, którym przyznano Krzyż *Walecznych* w rzeczywistości nie zostali nim odznaczeni za zasługi w wojnie obronnej. Dowódca 10 pułku ułanów i jego zastępcy po kapitulacji dostali się do niewoli niemieckiej i zostali wywiezieni w głąb III Rzeszy wobec tego odpowiednie dokumenty nie miały szans dotrzeć do Londynu. Prawdopodobnie nie znalazły się tam również po wojnie.

Trzykrotny Krzyż Walecznych poznany za wojnę polsko-bolszewicką.

¹ Zob.: E. Budzanowska, *Dokumenty 10 Pułku Ułanów Litewskich odnalezione w Rypinie*, „Kronika Rypińska”, R. 4, 1993, nr 2; A. Konopka, *Odnalezione na strychu Dokumenty 10. Pułku Ułanów Litewskich*, „Kurier Poranny”, nr 14, 21 stycznia 1993, s. 4; idem, H. Konopka, *Tradycja „dziesiątaków” we współczesnym Białymstoku*, w: *Białostockie Teki Historyczne*, t. 2, 1996, s. 179; A. Witkowski, *Śladami 10 Pułku Ułanów Litewskich. Dziennik odnaleziony w Rypinie*, „Polska Zbrojna”, nr 5, 8-10 stycznia 1993, s. 4.

² Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie, sygn. A/566/91, k. 1-2.

Jest to niebywały dramat tamtych czasów. Przypomnijmy, że Krzyż Walecznych stanowił obok Orderu Wojennego Virtuti Militari wysokie wyróżnienie dla żołnierza przyznawane za waleczność na polu bitwy cieszący się niezwykle estymą społeczeństwa polskiego. Posiadał jeden stopień i mógł być nadany tej samej osobie czterokrotnie. Przed wojną osoba nim odznaczona miała szereg przywilejów. M. in. prawo do niezwłocznego awansu o jeden stopień w miarę posiadanych kwalifikacji i w granicach etatów; pierwszeństwo do honorów ze strony wojskowych równych stopniem nie posiadających Krzyża Walecznych lub innego wyższego odznaczenia; prawo wyborcze do Senatu; prawo pierwszeństwa przy obsadzie stanowisk w służbie państwowej i społecznej; prawo pierwszeństwa przy przyznawaniu stypendiów w rządowych zakładach wychowawczych dla siebie i dla kształcenia swoich dzieci.

Wniosek do odznaczenia Krzyżem Walecznych.

Oficerowie:

1. ppłk Plackowski Józef – jako of[icer] sztab[owy], na wniosek d[owód]cy Podl[askiej] Bryg[ady] Kaw[alerii] i d-cy Sam[odzielnej] Dywi[zji] Kaw.
2. mjr Fedorowski Stanisław – jako of. sztab., na wniosek d-cy Podl. Bryg. Kaw. i d-cy Sam. Dyw. [Kawalerii].
3. rtm. Nostitz-Jackowski Kazimierz po raz pierwszy i drugi.
4. rtm. Berdowski Florian „ pierwszy.
5. por. Wroczyński Zbigniew „ pierwszy.
6. por. Kopeć Teodor „ pierwszy i drugi.
7. ś. p. por. [rez.] Kielczewski Bohdan „ pierwszy i drugi.
8. por. Klimowicz Czesław „ pierwszy.
9. por. Zdanowicz Stanisław „ pierwszy.
10. ppor. [rez.] Rostocki Bolesław „ pierwszy i drugi.
11. ś. p. ppor. Mączka Jan „ pierwszy, drugi i trzeci.
12. ppor. [rez.] Urbanowicz Bohdan „ pierwszy i drugi.
13. ppor. Budyń Zdzisław „ pierwszy i drugi.
14. ś. p. ppor. Bogucki [Wincenty] „ pierwszy i drugi.
15. ppor. Majewski Stefan „ pierwszy i drugi.
16. ppor. [rez.] Szatkowski Tadeusz „ pierwszy.
17. ppor. [rez.] Wielowiejski³ [Ludwik J. N.] „ pierwszy i drugi.
18. ppor. [rez.] Jeżewski Janusz „ pierwszy.
19. ppor. Nestorowicz Mieczysław „ pierwszy i drugi.
20. kpt. lek. [dr] Mokrzycki [Adam] „ pierwszy.
21. ppor. 22 P[ułku] Uł[anów] Berezowski [Kazimierz]⁴ „ pierwszy.

Podoficerowie:

1. st. wachm. Stanek Bronisław po raz pierwszy, drugi i trzeci.
2. st. wachm. Fabrycki Stanisław „ pierwszy i drugi.
3. st. wachm. Kręgiel Konstanty „ pierwszy.

³ W oryginale jest „Wielowiejski”.

⁴ Ppor. Berezowski Kazimierz, 9 promocja (1934-1935) podchorążych rezerwy kawalerii. Przydział w stopniu plutonowego do 3 pułku szwoleżerów. Awans na podporucznika w 1937 roku. Zmobilizowany w sierpniu 1939 roku do 22 pułku ułanów. 28 września znalazł się w obsadzie personalnej pierwszego szwadronu 10 pułku ułanów, zob.: St. Radomski, *Zarys historii Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu 1926-1939*, Pruszków 1992; *Teki Andrzeja Siegieńczuka/Obsada etatu wojennego pułku we wrześniu 1939 roku*.

4. st. wachm. Bieńkowski Jan	„ pierwszy i drugi.
5. [st.] wachm. Backiel Franciszek	„ pierwszy.
6. wachm. Wardawy Antoni	„ pierwszy.
7. wachm. Zalewski Józef	„ pierwszy.
8. wachm. Czerwiński Zygmunt	„ pierwszy.
9. wachm. Kamiński Mieczysław	„ pierwszy.
10. wachm. Walesiuk Mieczysław	„ pierwszy i drugi.
11. plut. pchor. Szymkowiak Witold	„ pierwszy.
12. plut. Godlewski Stanisław	„ pierwszy i drugi.
13. plut. Roszkowski Józef	„ pierwszy i drugi.
14. plut. Sokolik Stefan	„ pierwszy, drugi i trzeci.
15. plut. Zaremba Edward	„ pierwszy.
16. plut. Wysocki Adolf	„ pierwszy.
17. plut. Deus ⁵ Zygmunt	„ pierwszy.
18. plut. Borowy Ignacy	„ pierwszy.
19. plut. Winkler Jan	„ pierwszy.
20. plut. Bergiel Czesław	„ pierwszy.
21. plut. pchor. Zaręba Konstanty ⁶	„ pierwszy.
22. kapr. Grześ Józef	„ pierwszy i drugi.
23. kapr. Kotarski Czesław	„ pierwszy i drugi.
24. kapr. Dusikowski Władysław	„ pierwszy i drugi.
25. kapr. Kokot Zygmunt	„ pierwszy i drugi.
26. kapr. Wołkoński Mieczysław	„ pierwszy i drugi.
27. ś. p. kapr. Piekarski [<i>Stefan</i>]	„ pierwszy i drugi.
28. kapr. Tchórzewski Władysław	„ pierwszy i drugi.
29. ś. p. kapr. Mioduś Antoni	„ pierwszy.
30. kapr. Szmurło Jan	„ pierwszy.
31. kapr. Jędryszczak Piotr	„ pierwszy.
32. kapr. Niedźwiedzki Florian	„ pierwszy.
33. kapr. Kachel Brunon	„ pierwszy.
34. kapr. Hondo Albin	„ pierwszy.

⁵ Być może: „Dens”.

⁶ W oryginale jest: „kapr. pchor”. Jednak Konstanty Zaręba był absolwentem XIII rocznika (1938/39) Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu w stopniu plutonowego, zob. J. Zaborowski, *Podchorążowie generała Kleeberga*, Warszawa 1996, s. 81, 83.

Ułani:

1. st. ul. Roszkowski Antoni	po raz pierwszy i drugi.
2. st. ul. Jałozzka Moszek	„ pierwszy i drugi.
3. ś. p. st. ul. Gryguć Bronisław	„ pierwszy.
4. st. ul. Kolankiewicz Marian	„ pierwszy.
5. st. ul. Dunaj Jan	„ pierwszy.
6. st. ul. Kuczyński Feliks	„ pierwszy.
7. st. ul. Dębski Feliks	„ pierwszy.
8. st. ul. Jastrzębski Antoni	„ pierwszy.
9. ułan Popławski Edward	„ pierwszy.
10. ułan Oziębala Jan	„ pierwszy.
11. ułan Siemaszkowicz Ksawery	„ pierwszy.
12. ułan Szybut Grzegorz	„ pierwszy.
13. ułan Budowski Wincenty	„ pierwszy.
14. ułan Szwarz Jakub	„ pierwszy.
15. ułan Brejnakowski Mieczysław	„ pierwszy.
16. ułan Koneńczuk Dymitr	„ pierwszy.
17. ułan Andruszkiewicz Jan	„ pierwszy.
18. ułan Zieliński Stanisław	„ pierwszy.
19. ś. p. ułan Abłazewicz Jan	„ pierwszy.
20. ś. p. ułan Grześ Jerzy	„ pierwszy.
21. ś. p. ułan Kotłowski Czesław	„ pierwszy.
22. ś. p. ułan Choiński Waław	„ pierwszy.
23. ś. p. ułan Łapiński Wincenty	„ pierwszy.
24. ś. p. ułan Misiura Bazyli	„ pierwszy.
25. ś. p. ułan Popławski Aleksander	„ pierwszy.
26. ś. p. ułan Kisielewski Władysław	„ pierwszy.
27. ś. p. ułan Perkowski Hieronim	„ pierwszy.
28. ułan Szwardowicz Waław	„ pierwszy.
29. ułan Gorzkowski Józef	„ pierwszy.
30. ułan Lupa Adolf	„ pierwszy.
31. ułan Borkowski Seweryn	„ pierwszy.
32. ułan Ostrowiecki Józef	„ pierwszy.
33. ułan Suchodolec	„ pierwszy.

34. ułan Czemieli Władysław	„ pierwszy.
35. ułan Kalinowski Szczepan	„ pierwszy.
36. ułan Konobrocki Kazimierz	„ pierwszy.
37. ułan Nienartowicz Bazyli	„ pierwszy.
38. ułan Wydra Jan	„ pierwszy.
39. ułan Sygitowicz Józef	„ pierwszy.
40. ułan Podchajski Bronisław	„ pierwszy.
41. ułan Babeńko Wacław	„ pierwszy.
42. ułan Malinowski Piotr	„ pierwszy.
43. ułan Krasowski Kazimierz	„ pierwszy.
44. ułan Łapiński Jan	„ pierwszy.
45. ułan Woźniak Jan	„ pierwszy.
46. ułan Żebrowski Mieczysław	„ pierwszy.
47. ułan Jędrych Józef	„ pierwszy.
48. ułan Hermanowski Edmund	„ pierwszy.
49. ułan Tomaszek Stanisław	„ pierwszy.
50. st. ułan Dąbrowski Karol	„ pierwszy.
51. st. ułan Zagroba Wincenty	„ pierwszy.

[Podpisano:]

Busler ppłk
Plackowski ppłk
Fedorowski